

Висновки. В цій статті ініціатива «Пояс та Шлях» розглядається в контексті зовнішньої політики КНР. Встановлено, що ідейна основа ініціативи повністю корелюється із зовнішньополітичними концепціями, які були сформульовані за адміністрації Сі Цзіньпіна. Зважаючи на це, можна розглядати ініціативу як органічне продовження зовнішньої політики китайських лідерів п'ятого покоління. В той же час, рішення про реалізацію проекту такого масштабу вказує на зміни в зовнішньополітичному мисленні китайської влади. З цієї точки зору ініціативу варто розглядати як один з інструментів реалізації «всебічної» зовнішньої політики з головним акцентом на країни, що оточують КНР, яка об'єднуватиме економічні, культурні та безпекові засоби задля забезпечення зовнішніх сприятливих умов задля внутрішньої політичної стабільності та економічного розвитку КНР. Також ініціатива є свідченням того, що Китай реалізовує проактивнішу зовнішню політику, що передбачає формування альтернативного регіонального порядку та перетворення на нормотворчу державу. Успішна реалізація ініціативи, за розрахунками китайської влади, підвищить міжнародний статус Китаю та стане підтвердженням ролі КНР як відповідального учасника міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Голобоков, АС., 2010. 'Становление и развитие внешнеполитической доктрины Китая', *Ойкумена*, №3, с.117–124. // Golobokov, AS., 2010. 'Stanovlenie i razvitie vneshnepoliticheskoy doktriny Kitaya (Formation and Development of China's Foreign Policy Doctrine)', *Ojkumena*, №3, s.117–124.
2. Кіктенко, ВО., 2017. '«Один пояс, один шлях» – глобальний гео економічний проект Китаю', *Україна – Кунтай*, №2, с.20–26. // Kiktenko, VO., 2017. '«Один пояс, один шлях» – globalnyi geoeconomicnyi projekt yitaiu (One Belt, One Road – the global geoeconomic project of China)', *Ukrai'na – Kytaj*, №2, s.20–26.
3. 'ADB 2017 Operations Reach \$28.9 Billion', *Asian Development Bank*, 2018. [online] Доступно: <https://www.adb.org/news/adb-2017-operations-reach-289-billion>.
4. 'Asia Infrastructure Needs Exceed \$1.7 Trillion Per Year, Double Previous Estimates', *Asian Development Bank*, 2017. [online] Доступно: <https://www.adb.org/news/asia-infrastructure-needs-exceed-17-trillion-year-double-previous-estimates>.
5. Cai, P. 'Understanding China's Belt and Road Initiative', *Lowy Institute for International Policy*, 2017. [online] Доступно: https://www.lowyinstitute.org/sites/default/files/documents/Understanding%20China%E2%80%99s%20Belt%20and%20Road%20Initiative_WEB_1.pdf.
6. Callahan, WA., 2016. 'China's «Asia Dream»: The Belt Road Initiative and the new regional order', *Asian Journal of Comparative Politics*, №3, p.1–18.
7. 'Concept of «community with shared future for mankind» being transformed into action: Xi', *XINHUANET*, 2017. [online] Доступно: http://www.xinhuanet.com/english/2017-12/01/c_136793659.htm.
8. 'Decision of the CCCPC on Some Major Issues Concerning Comprehensively Deepening the Reform', *The Supreme People's Court of the People's Republic of China*, 2015. [online] Доступно: http://english.court.gov.cn/2015-10/08/content_22130532_6.htm
9. Dollar, D., 2017. 'Is China's Development Finance a Challenge to the International Order?'. [online] Доступно: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2017/11/ffp_20171109_china_development_finance.pdf
10. 'Full text of President Xi's speech at opening of Belt and Road forum', *Xinhua*, 2017. [online] Доступно: http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/14/c_136282982.htm.
11. 'Important Speech of Xi Jinping at Peripheral Diplomacy Work Conference', *China Council for International Cooperation on Environment and Development*, 2013. [online] Доступно: http://www.cciced.net/cciceden/NEWSCENTER/LatestEnvironmentalandDevelopmentNews/201310/t20131030_82626.html.
12. Liu, H., 2017. 'The Security Challenges of the «One Belt, One Road» Initiative and China's Choices', *Croatian International Relations Review*, №23, p.129–147.
13. Menegazzi, S., Dian, M., 2018. 'New Regional Initiatives in China's Foreign Policy', 146 p.
14. Rolland, N. 'China's Eurasian Century? Political and Strategic Implications of the Belt and Road Initiative', *The National Bureau of Asian Research*, 2017. [online] Доступно: <http://www.nbr.org/publications/issue.aspx?id=346>
15. 'The Central Conference on Work Relating to Foreign Affairs was Held in Beijing', *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, 2014. [online] Доступно: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1215680.shtml.
16. 'Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road', *Ational Development and Reform Commission*, 2015. [online] Доступно: http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
17. Yu, H. 'Motivation behind China's «One Belt, One Road» Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank', *Journal of Contemporary China*, 2016. [online] Доступно: <http://dx.doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>.

Sabadan O. O., postgraduate student of International Relations and Foreign Policy Department, Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), Aleksei. sabadan@gmail.com

Belt and Road Initiative as a new foreign policy instrument of the People's Republic of China

The article examines the Belt and Road Initiative in the context of the evolution of the foreign policy of the People's Republic of China. The initiative is in line with the key foreign policy concepts of the Xi Jinping Administration. Implementation of the Initiative is an indication of transformation processes within China's foreign policy, which involve more attention of Beijing to the countries of the surrounding region (peripheral diplomacy) and use of broader foreign policy tools («comprehensive» foreign policy).

Keywords: People's Republic of China, foreign policy, Belt and Road Initiative.

* * *

УДК 327.5/.8(73–82:47)(045)

Леванчук І. В.,

аспірант кафедри міжнародного регіоназнавства,
Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), irishkalev18@gmail.com,
ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7102-3128>

ГЕОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ США НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ: АКТОРНО-ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ

На основі вивчення ключових стратегічних документів американської зовнішньої політики досліджено еволюцію геополітичної стратегії США на пострадянському просторі. Застосування ретроспективного аналізу і індукції у поєднанні з системним методом дозволили досягти мети дослідження – виокремити та проаналізувати ключові геостратегічні пріоритети США на пострадянському просторі з урахуванням провідних тенденцій розвитку глобальних та регіональних міжнародних відносин та трансформації інтересів основних задіяних сторін. Як результат, визначено, що сьогодні США не керуються регіональним підходом під час імплементації їх геополітичної стратегії: наразі співробітництво США з третіми сторонами вибудовується на основі двосторонньої кооперації чи інституційної взаємодії. Тому пострадянський простір розглядається американським керівництвом як плацдарм для стримування агресивних дій Росії, однак не виступає в ролі пріоритетного регіону для розгортання зовнішньополітичної діяльності.

Ключові слова: геостратегія, геополітична стратегія, США, пострадянський простір, Росія, безпека, Європа.

Співвідношення між потужністю США як глобального актора і силою їх потенційних опонентів на початку 1990-х рр. відкрило перед цією державою можливість здійснювати вирішальний вплив на формування системи міжнародних відносин, яка максимально відповідала б їхнім інтересам щодо зміцнення глобального лідерства. У цьому контексті

одним зі шляхів реалізації даних інтересів і, відповідно, здійснення ключових геостратегічних завдань, стала концентрація зовнішньої політики США на регіональному рівні, де фокус американської активності спрямовувався на регулювання зростання могутності й утвердження формату відносин «центрів сили», що володіли потенціалом кинути виклик позиціям США в світі.

Зміна міжнародно-правового статусу, реструктуризація політико-економічного простору колишнього СРСР призвели до труднощів, що виникли на шляху розвитку нових незалежних держав. Порушення господарсько-економічних зв'язків, уразливість державних кордонів цих країн (які колись збігалися з межами Радянського Союзу), а також невизначеність їх зовнішньополітичних курсів перетворили даних акторів на об'єкти світової політики з точки зору великих держав. Як наслідок, пострадянський регіон став одним із ключових ареалів поширення впливу США по завершенню «холодної війни», зайнявши вагомe місце в геополітичній стратегії цієї держави.

Розуміючи необхідність дослідження цих процесів, науковці детально аналізують проблематику становлення й розвитку геополітичної стратегії США на пострадянському просторі. Зокрема, в ході даного дослідження автор звертався до робіт таких учених як С. Андрущенко [1], З. Бжезинський [2], О. Братерський [3], С. Гвоздков [4]. Крім того, було детально проаналізовано зміст ключових стратегічних документів Сполучених Штатів, котрими вони керуються в процесі реалізації зовнішньої політики [5–11]. Відтак, автором зроблено спробу комплексно дослідити еволюцію стратегічних підходів США до вибудовування їх політики на пострадянському просторі, адже наразі спостерігається нестача подібних досліджень у рамках міжнародної політичної науки.

Метою даної статті є виокремлення та аналіз ключових геостратегічних пріоритетів США на пострадянському просторі з урахуванням провідних тенденцій розвитку глобальних та регіональних міжнародних відносин та трансформації інтересів основних задіяних сторін.

Дійсно, після розпаду СРСР США перетворилися на глобального актора, інтереси якого значною мірою визначали розстановку сил не тільки в загальнопланетарному вимірі, а й на європейському та пострадянському просторах. Із точки зору З. Бжезинського, подібно до шахів, усі кроки в рамках глобальної геополітичної стратегії США повинні бути прораховані «на кілька ходів уперед» і передбачати можливі контрманеври супротивника. Тобто, діюча стратегія повинна обов'язково мати короткострокові (наступні п'ять років), середньострокові (близько двадцяти років) і довгострокові (набагато більше двадцяти років) перспективи. При цьому, зафіксовані фази геостратегії слід розглядати не як певні «шлюзи» для її реалізації, а як частину єдиного континууму, в межах якого одна фаза має плавно переходити в наступну [2, с. 197].

У короткостроковому стратегічному діапазоні американський інтерес передбачає забезпечення геополітичного плюралізму на карті Євразії. Саме це створює вагомi передумови для маневру і маніпуляцій із метою запобігання діяльності будь-якої ворожої коаліції, що має намір оскаржити претензії США на

лідерство в світі. Середньостратегічний варіант акцентує увагу на появі важливих стратегічних партнерів, які здатні заохочувати американське лідерство і реально допомагати створенню кооперативної транс-євразійської системи безпеки. Відповідно, у віддаленій перспективі кооперативні зусилля США і їх стратегічних партнерів повинні сприяти виробленню реальної політичної відповідальності акторів на світовій арені [2, с. 198].

Уважаючи протистояння з Росією на території пострадянського простору системоутворюючою ідеєю формування геополітичної стратегії США, на початку 1990-х рр. американська інтелектуальна та політична еліта на чолі з Президентом держави Дж. Бушем почала розглядати можливість реконфігурації геополітичних сил на цій території. Головною метою США на пострадянському просторі стало забезпечення стратегічного контролю над Російською Федерацією шляхом формування поясу підконтрольних держав уздовж кордонів Росії через «розширення доктрини демократії та стабільності з Заходу на Схід» [1, с. 69]. У даному контексті наявною є дія однієї із закономірностей традиційної геополітики – боротьби морських та континентальних сил – через запровадження стратегії оточення конкурента (Росії для США) поясом підконтрольних держав із метою здійснення тиску в інтересах установлення повного контролю над Євразійським континентальним простором із потенціалом впливу на інших акторів, що претендують на статус світових держав, – Індії та Китаю [1, с. 69].

Тобто, можемо вважати, що в рамках нового світового порядку денного і на глобальному, і на регіональному рівнях Сполучені Штати прагнули виконувати не функції «жандарма» в міжнародних відносинах (як це було за часів «холодної війни»), а відігравати роль «шерифа», який вимагає міжнародного, економічного, військового, політичного, ідеологічного залучення до процесу побудови нової системи міжнародних відносин усіх американських партнерів, які з'явилися в рамках новоствореного стратегічного порядку після розпаду СРСР.

Як результат, уже в основу Стратегії національної безпеки США 1993 р. було покладено завдання розширення – за активного сприяння Сполучених Штатів – демократичної спільноти націй через включення до неї недавніх сателітів Радянського Союзу зі Східної Європи. У документі зазначалося, що Сполучені Штати повинні підтримувати стабільність, а також економічні й політичні реформи в Східній Європі та державах колишнього Радянського Союзу. Дане завдання визначалося як основний пріоритет американської зовнішньої політики, котрий мав бути реалізований шляхом підтримки пострадянських країн у процесі їхнього переходу до демократичної моделі розвитку та ринкової економіки. Задля постійної присутності в регіоні й подальшого поширення в ньому впливу США 1993 р. було засновано Офіс Спеціального радника Держсекретаря – Посла зі спеціальних доручень із нових незалежних держав колишнього Радянського Союзу, котрий мав відповідати за формування політики США щодо 12 держав СНД (уключаючи РФ) [6, с. 6–7].

Під час правління У. Клінтона всі колишні республіки СРСР стали об'єктами для впровадження нового інтеграційного курсу Сполучених Штатів. Саме в цей період США почали розглядати можливість розширення

ЄС та НАТО в контексті збереження своєї присутності на Європейському континенті в політичному та військово-стратегічному планах. При цьому, в збільшенні кількості держав-членів Євросоюзу за рахунок низки центральноєвропейських, балтійських і пострадянських країн Сполучені Штати вбачали потенціал для посилення американського впливу всередині даного об'єднання через лобювання інтересів згаданих акторів щодо їхнього вступу в ЄС і, відповідно, перетворення їх на нових союзників у Європейському регіоні. Задля цього, як зазначає С. Андрущенко, офіційний Вашингтон сприяв формуванню тенденції «вступу до ЄС через НАТО», тобто членство в Альянсі розглядалося як одна з головних передумов вступу визначеної країни до Євросоюзу. В такому варіанті держави досягали надання їм гарантій безпеки, а США, натомість, забезпечували їх остаточний вихід зі сфери впливу Росії. Крім того, саме через НАТО держави-кандидати на вступ до ЄС отримували змогу використовувати механізм впливу США на країни-учасниці цієї структури [1, с. 70].

Формально забезпечивши основу для практичного втілення моделі кооперативної безпеки, адміністрація У. Клінтона 1996 р. оприлюднила нову Стратегію національної безпеки «Залучення і розширення», згідно з якою ключовим пріоритетом у рамках реалізації геостратегічних інтересів США щодо нових незалежних держав пострадянського простору визначалася підтримка їх демократизації та економічного розвитку. Хоча, згідно з текстом Стратегії, економічна кооперація з боку США мала налагоджуватися не з усіма колишніми радянськими республіками, а тільки з державами Центральної та Східної Європи. Крім того, в ній зазначалося, що успіх демократичних реформ на території колишнього СРСР дозволяє США говорити про існування безпечнішого світу і це є найкращою відповіддю на агресивний націоналізм та етнічну ворожнечу, спричинену в пострадянських країнах закінченням «холодної війни». Тому, відповідно до положень Стратегії, Сполучені Штати й надалі підтримуватимуть демократичні зрушення в цих державах із «залізним терпінням», адже вони – «робота поколінь» [5, с. 39].

По суті, дані постулати дозволяють говорити про другорядну роль пострадянського простору як такого в геополітичній стратегії США в 1990-х рр. Тільки терористичні атаки, вчинені у США 11 вересня 2001 р., дали серйозний поштовх для переосмислення глобальних геостратегічних пріоритетів цієї держави та визначення її національних інтересів у ключових регіонах світу. На документальному рівні дані зміни було закріплено в Стратегії національної безпеки Сполучених Штатів Америки, офіційно затвердженій Президентом Дж. Бушем-молодшим 2002 р. [11, с. 1]. Згідно з текстом Стратегії нацбезпеки США 2002 р., Росія визнавалася партнером Сполучених Штатів у війні з терором [11, с. 4]. Констатувалося, що РФ потенційно може вважатися великою державою, але переживає перехідний період і є слабкою, що обмежує можливості співробітництва з нею. Відповідно, США зобов'язувалися, як і раніше, підтримувати незалежність і стабільність держав колишнього Радянського Союзу, адже «процвітаюче та стабільне оточення сприятиме зміцненню бажання Росії на інтеграцію до Євроатлантичного співтовариства» [11, с. 30].

По суті, підтримка незалежності пострадянських держав у контексті реалізації геостратегічних пріоритетів США демонструвала невизнання будь-яких особливих прав Росії на території колишнього СРСР. Тому подібна зовнішньополітична лінія поведінки Сполучених Штатів щодо даного регіону, перш за все, полягала в недопущенні відновлення впливу РФ у рамках зони її «пріоритетних інтересів».

Однак, на думку автора, доцільніше було б розглядати геополітичну стратегію США на пострадянському просторі на початку 2000-х рр. із точки зору суб'єктного підходу, виділяючи кілька груп країн на основі їхніх позицій у трикутнику взаємодій «США – пострадянські держави – РФ». Беручи до уваги рівень інтенсивності відносин між США та новими незалежними державами, а також їхню роль для зовнішньої політики Сполучених Штатів, можна виокремити такі категорії країн пострадянського простору в сенсі визначення їхньої вагомості в процесі реалізації геополітичної стратегії Сполучених Штатів:

- 1) «головні союзники РФ» – Білорусь, Вірменія, Казахстан;
- 2) «потенційні союзники РФ» – Азербайджан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан;
- 3) «країни демократичного вибору» – Грузія, Молдова, Україна.

У контексті наведеного підходу першочергова увага США після зміни геостратегічної парадигми почала приділятися державам третьої та (в контексті реалізації ситуативних завдань зовнішньої політики та секторальних інтересів) другої груп. На початку 2000-х рр. адміністрація США активно залучала країни пострадянського простору до антитерористичної діяльності, акцій щодо боротьби з організованою злочинністю та розповсюдженням наркотиків.

Наступний етап еволюції геополітичної стратегії США мав місце під час другого терміну президентства Дж. Буша-молодшого (2004–2008 рр.) й відзначився поступовим дрейфом державного курсу в бік реалізму. В цей період усе більше утверджувалася позиція прихильників жорсткої політики щодо Росії, котрі критикували останню за незадовільний стан демократії та тиск на сусідні країни, а також уважали, що інтереси РФ не мають впливати на політику США щодо пострадянських держав [4, с. 114]. Згідно з положеннями Стратегії національної безпеки США 2006 р., Сполучені Штати зобов'язувалися заохочувати Росію поважати цінності свободи і демократії, а також закликали її не заважати справі свободи і демократії у сусідніх із нею регіонах [7, с. 39]. Тобто, РФ знову давали зрозуміти, що США не визнають наявності «сфери впливу» Росії в СНД і її права втручатися у внутрішні справи пострадянських держав.

Проте, не дивлячись на пропагування активних зовнішньополітичних кроків щодо демократизації держав пострадянського простору й підтримки безпеки та стабільності в регіоні, 2008 р. США змінюють геостратегічні засади своєї зовнішньої політики в цьому ареалі. З приходом на президентський пост Б. Обами відбулася різка переорієнтація геостратегії Сполучених Штатів на інтеграційний напрям розвитку міжнародних відносин. У першу чергу, це стосувалося Росії і пострадянських країн, адже щодо цих акторів почала застосовуватися стратегія «залучення». Такий підхід

передбачав діалог як із РФ, так і з іншими державами регіону при збереженні конкурентного характеру російсько-американської взаємодії [3, с. 69–70].

Відповідно, в схваленій 2010 р. Стратегії національної безпеки США пріоритетними вважалися кооперативні відносини та співпраця в усіх регіонах світу, але в рамках пострадянського простору співробітництво з окремими акторами мало встановлюватися з застереженням щодо російської позиції. Документ містив положення щодо необхідності налагодження стабільних, змістовних та багатомірних відносин США з Росією, котрі базувалися б на взаємних інтересах сторін. Єдина згадка про країни пострадянського простору стосувалася підтримки суверенітету та територіальної цілісності сусідів РФ із боку США під час налагодження співробітництва з Росією як відповідальним партнером у Європі й Азії [10, с. 44].

Стратегія національної безпеки США 2015 р. концентрувалася на питаннях економічної стабільності цієї держави, розбудові потенціалу G20 та необхідності поглиблення фінансово-економічної кооперації в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Натомість, у документі відсутні положення щодо стратегічного курсу Сполучених Штатів на пострадянському просторі: офіційний Вашингтон продовжив використовувати вибірковий підхід під час налагодження співробітництва з колишніми республіками СРСР. Стратегія наголошувала на зобов'язаннях США підтримувати Грузію, Молдову та Україну під час їхньої взаємодії зі Сполученими Штатами та НАТО, а також збільшенні можливостей їх власної оборони, однак не містила жодних згадок про інші держави чи субрегіони пострадянського простору [8, с. 25].

Тому, зайнявши президентський пост 2017 р., Д. Трамп мав трансформувати геополітичну стратегію США за умов, коли Росія почала відновлювати домінування на всьому пострадянському просторі, а також намагалася чинити вплив на окремі країни Європи. Відповідно, в схваленій 2017 р. Стратегії національної безпеки США наголошується, що вторгнення Росії до Грузії та України продемонстрували готовність РФ порушувати суверенітет держав у Європейському регіоні [9, с. 47]. У зв'язку з цим США співпрацюватимуть з європейськими партнерами задля того, щоб протистояти підривному акціям та агресії Росії, а також загрозам, які надходять від Північної Кореї та Ірану [9, с. 48].

Як результат, маємо зауважити, що оновлений підхід до реалізації американських національних інтересів у світі наразі не має регіонального спрямування. Відповідно, не можна говорити про цілісну геополітичну стратегію США на пострадянському просторі. Сьогодні геостратегічні пріоритети Сполучених Штатів змістилися в бік Європейського континенту, стримування російської агресивної політики та протистояння антидемократичним режимам у всьому світі. Офіційний Вашингтон дотримується наступальної геостратегії демократизації світу, що почала активно реалізовуватися за часів Дж. Буша-молодшого. Тому ключовим завданням для зовнішньої політики США на пострадянському просторі є імплементація двосторонніх пріоритетів співпраці, адже останні дозволяють керуватися обмеженим набором методів впливу, не розширюючи при цьому зону відповідальності США до рамок цілого регіону. Тим більше, що сам

пострадянський простір нині можна вважати політично фрагментованим ареалом, на теренах якого всі актори керуються власними національними інтересами, часто не йдучи в фарватері зовнішньої політики РФ. Із цієї точки зору дана проблематика має досліджуватися надалі, адже система безпеки й стабільності в Європі сьогодні переживає постійні трансформації і, відповідно, змінюється в сенсі геополітичних взаємодій зі США.

Список використаних джерел

1. Андрущенко, СВ., 2007. 'Геополітична геометрія США – ЄС – Росія – Україна', *Цветков Г. М.: Серія «Видатні постаті Київського національного університету»*, с.68–78.
2. Бжезинський, З., 2000. 'Велика шахівниця. Американське панування та його геостратегічні імперативи', *пер. з англ.*, Львів; Івано-Франківськ: *Лілея-НВ*, 236 с.
3. Братерский, А., 2013. 'Внешнеполитическая доктрина Обамы. Постсоветский трек', *Международные процессы*, Т.11, №2, с.69–84.
4. Гвоздков, С., 2015. 'Пострадянські держави в зовнішній політиці США за часів президентства Дж. У. Буша', *Етнічна історія народів Європи*, Вип.47, с.112–116.
5. 'A National Security Strategy of Engagement and Enlargement of 1 February 1996', 49 p. [online] Доступно: <http://nssarchive.us/NSSR/1996.pdf>, Дата доступу: 29.09.2018.
6. 'National Security Strategy of the United States of 1 January 1993', 21 p. [online] Доступно: <http://nssarchive.us/NSSR/1993.pdf>, Дата доступу: 29.09.2018.
7. 'National Security Strategy of the United States of America of 16 March 2006', 49 p. [online] Доступно: <https://www.state.gov/documents/organization/64884.pdf>, Дата доступу: 29.09.2018.
8. 'National Security Strategy of the United States of America of 2015', 29 p. [online] Доступно: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf>, Дата доступу: 30.09.2018.
9. 'National Security Strategy of the United States of America of 2017', 55 p. [online] Доступно: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2017/12/2017.pdf>, Дата доступу: 30.09.2018.
10. 'National Security Strategy of the United States of America of 2010', 52 p. [online] Доступно: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf>, Дата доступу: 29.09.2018.
11. 'The National Security Strategy of the United States of America of 2002', 35 p. [online] Доступно: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>, Дата доступу: 29.09.2018.

References

1. Andrushchenko, SV., 2007. 'Geopolitychna geometriia SShA – YeS – Rosiia – Ukraina (Geopolitical Geometry of the USA – EU – Russia – Ukraine)', *Tsvietkov H. M.: Seriiia «Vydadni postati Kyivskoho natsionalnoho universytetu»*, s.68–78.
2. Brzeziński, Z., 2000. 'Velyka shakhivnytsia. Amerykanske panuvannia ta yoho heostrategichni imperatyvy (The Great Chessboard. American Domination and Its Geostrategic Imperatives)', *per. z anhll.*, Lviv; Ivano-Frankivsk: *Lileia-NV*, 236 s.
3. Braterskii, A., 2013. 'Vneshnepolitycheskaia doktrina Obamy. Postsovetskii trek (Obama's Foreign Policy Doctrine. Post-Soviet Track)', *Mezhdunarodnye protsessy*, Vol.11, №2, s.69–84.
4. Hvozdkov, S., 2015. 'Postradianski derzhavy v zovnishnii politytsi SShA za chasy prezidentstva Dzh. U. Busha (Post-Soviet States in U.S. Foreign Policy during the Presidency of George W. Bush)', *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, Vyp.47, s.112–116.
5. 'A National Security Strategy of Engagement and Enlargement of 1 February 1996', 49 p. [online] Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/1996.pdf>, [29.09.2018].
6. 'National Security Strategy of the United States of 1 January 1993', 21 p. [online] Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/1993.pdf>, [29.09.2018].
7. 'National Security Strategy of the United States of America of 16 March 2006', 49 p. [online] Available at: <https://www.state.gov/documents/organization/64884.pdf>, [29.09.2018].
8. 'National Security Strategy of the United States of America of 2015', 29 p. [online] Available at: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf>, [30.09.2018].

9. 'National Security Strategy of the United States of America of 2017', 55 p. [online] Available at: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2017/12/2017.pdf>, [30.09.2018].

10. 'National Security Strategy of the United States of America of 2010', 52 p. [online] Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf>, [29.09.2018].

11. 'The National Security Strategy of the United States of America of 2002', 35 p. [online] Available at: <https://www.state.gov/documents/organization/63562.pdf>, [29.09.2018].

Levanchuk I. V., Ph.D. Student of the Chair of International Regional Studies, Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), irishkalev18@gmail.com, ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7102-3128>

U.S. geopolitical strategy in the post-Soviet area: actor and factor analysis

Based on the study of key strategic documents of the U.S. foreign policy, the evolution of the American geopolitical strategy in the post-Soviet area is explored. The usage of the retrospective analysis and induction in conjunction with the system method allowed to achieve the goal of this research, that is to identify and analyze the main U.S. geostrategic priorities in the post-Soviet area while taking into account the leading trends in the development of global and regional international relations and the transformation of the key actors' interests. As a result, the U.S. is determined not to use the regional approach when implementing its geopolitical strategy: today, the U.S. – third parties cooperation is built on the basis of their bilateral collaboration or institutional interaction. Therefore, the American authorities consider the post-Soviet area as a springboard to deter the Russian aggressive actions but do not see it as a priority region to realize the foreign policy activities.

Keywords: geostrategy, geopolitical strategy, USA, post-Soviet area, Russia, security, Europe.

* * *

УДК 321.6/8

Малкіна Г. М.,

доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук, Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка (Україна, Київ), georgeslavin1997@gmail.com

Попов Г. В.,

студент філософського факультету, Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка (Україна, Київ), georgeslavin1997@gmail.com

Концепції космополітизму в політичному вченні Джузеппе Мадзіні

Проаналізовано ідеї Джузеппе Мадзіні, що сприяли поширенню демократичних ідеалів серед народів Європи та їх вплив на національно-визвольні рухи, які почали активно розвиватися в XIX сторіччі. Хоча вчення автора і не є суто системним, а деякі з концепцій змінювалися з огляду на зміну політичної кон'юнктури в Європі, можна впевнено сказати, що його концепції націоналізму, громадянського суспільства та міжнародних відносин знаходять своє практичне застосування на практиці у сучасному політичному світі.

Ключові слова: Джузеппе Мадзіні, космополітизм націй, Рісорджіменто, ліберальний націоналізм.

«Великі революції – це скоріше робота принципів, аніж багнетів» [2, с. 45]. Саме ця цитата великого італійського революціонера може слугувати гарним вступом до всього наукового надбання Джузеппе Мадзіні. Він був першим, хто почав напрацьовувати політичні концепції, які б можна було реально втілити в життя постанеполіонівської Європи, що була пронизана романтичним духом національної боротьби проти абсолютистських тираній, розбудови республіканського устрою та секуляризації.

Джузеппе Мадзіні є однією з найбільш впливових інтелектуальних постатей італійського Рісорджіменто,

одним із духовних батьків сучасної італійської нації. Мадзіні – не менш знакова фігура періоду об'єднання Італії, ніж Джузеппе Гарібальді й Алессандро Гавацці. При цьому в свою епоху Мадзіні сприймався як фігура європейського масштабу, яку можна порівнювати за своїм впливом із такими діячами, як Джон Стюарт Міль, Карл Маркс та Алексіс де Токвіль. Нажаль, зараз політичний спадок цього видатного діяча не вивчається належним чином за межами Італійської республіки та провідних американських університетів. Жодна робота італійця не перекладена українською або російською мовами, хоча парадигми Мадзіні важливі для розуміння сучасних процесів всередині Європейського союзу, його ролі та впливу на міжнародній політичній арені.

Доба закінчення Наполеонівських війн, розквіт романтизму та зацікавлення власною культурою та історією принесла Європі справжню хвилю політичного піднесення націоналістичних та демократичних ідей. Поневічений війною континент, охоплений патріотичними настроями, шукає шляхи запобігання нової війни світового масштабу. І якщо правителі держав-переможців після Віденського конгресу 1815 року формулюють свої ідеї в Священному союзі трьох монархій, що був спрямований на придушення революційних рухів на кшталт французького, то найкращі інтелектуали континенту, які представляли ліберальне крило політичної ідеології, розробляють концепцію, в якому майбутнє Європи належить демократичним республікам, сформованим за національною ознакою [1, с. 352].

Найскладніша ситуація склалася в Італії, де 30 мільйонів італійців залишилися жити під владою австрійського монарху, римського Понтифіка та ще трьох монархів, які намагалися очолити лідерство у боротьбі за об'єднання італійської нації. Саме в такій ситуації молодий революціонер Джузеппе Мадзіні починає свою діяльність спрямовану на створення базових цінностей та принципів, які мають лягти в основу майбутньої об'єднаної Італії від Мілану до Палермо.

Мадзіні чітко уявляв, що політичні амбіції окремих монархів, бажання Папи Римського залишити свій політичний і економічний вплив на італійське суспільство, північне сусідство з потужною Габсбурзькою монархією не дозволять об'єднати італійців як єдину націю в культурному, мовному та політичному контексті. Крім того, мислитель широко критикує абсолютистську політичну еліту за нездатність створити потужну державу, яка була помітним гравцем на міжнародній арені та репрезентувати настрої всіх жителів Аппенін.

Таким чином Мадзіні доводить необхідність утворення на італійських землях республіканського ладу за демократичним зразком. Наслідуючи ідеологам Французької революції, він проголошує символом руху «Молода Італія», який він очолював, «свободу у всьому і для всіх, рівність в правах і обов'язках, в тому числі соціальних і політичних; асоціацію всіх людей, всіх свободних громадян в місії Прогресу, що несе суцільну людяність» [2, с. 8]. В даній дефініції Мадзіні використовує важливе для всієї його концепції поняття: *асоціація*. Його суперечливе розуміння асоціації як форми організації нації як політичної цілісності, ядра державотворчого процесу трохи нашкодить репутації «батька італійської нації», коли Беніто Мусоліні назве